

לתת או לא לתת – כיצד נותנים?

לפניכם כמה מקרים שבהם מבקשים מכם לתת צדקה. יש לכם בארנק שלושה מטבעות בני עשר אגורות ושטר בן חמישים שקלים. אתם יכולים לתת את המטבעות או את השטר – מבלי לקבל עודף. באיזה מהמקרים תתנו, וכמה? באיזה מהמקרים תעדיפו לא לתת?

- בחור צעיר עם סיגריה בפה, בתור לאוטובוס בתחנה מרכזית, עובר מאיש לאיש ומבקש שני שקלים לנסיעה.
- שני נערים דופקים בדלת ומבקשים תרומה בסך עשרים שקלים עבור האגודה למלחמה בסרטן.
- זקנה שוכבת על קרטונים במדרחוב, בעיניים עצומות ויד פשוטה.
- חסידי ברסלב שרים ומקפצים בצומת. תוך כדי ההתרחשות, עובר אחד מהם עם קופת צדקה.
- חרש-אילם מניח על השולחן שלכם בבית קפה צעצוע קטן בלוייית פתק. בפתק כתוב שכך הוא מתפרנס ושהמחיר הוא עשרה שקלים.

**האם קרה שנתתם והתחרטתם על הסכום שנתתם?
אם החלטתם לא לתת, מה אחרתם או צייתם?**

ספרי חלכה

כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות, ופניו כבושות בקרקע – אפילו נתן לו אלף זהובים, איבד זכותו או הפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאונן עימו על צרתו, שנאמר "אם לא בכיתי, לקשה יום, עגמה נפשי, לאביון", ומדבר לו דברי תחנונים ונחמות, שנאמר "ולב אלמנה, ארנין" (הרמב"ם, היד החזקה, הלכות מתנות-עניים י, ז)

**אם נתתם שטר בן חמישים שקלים ונשאלו לכתוב רק שלושים אגורות, סביב
שהדבר דכדק אתכם. האם הרמב"ם מצדיק שיתן רק שלושים אגורות?**

ספרות חז"ל

רבי ינאי ראה אדם אחד שנתן זוז לעני בפרהסיא, אמר: מוטב שלא נתת לו, מעכשיו שנתת לו וביישתו. (תלמוד בבלי, חגיגה ה ע"ב)

**אם נתתם רק שלושים אגורות ונשאלתם על שטר בן חמישים שקלים, סביב
שהדבר גרם עצמת נפש למקבל. האם ר' ינאי מצדיק שלא ניתן כלום?**

ספרי חלכה

שאל העני ממך, ואין בידך כלום ליתן לו – פייסהו בדברים. ואסור לגעור בעני, או להגביה הקול עליו בזעקה – מפני שליבו נשבר ונדכה; והרי הוא אומר "לב נשבר ונדכה – אלוהים, לא תבזה", ואומר "להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדכאים". ואוי למי שהכלים את העני, אוי לו; אלא יהיה לו כאב בין ברחמים בין בדברים, שנאמר "אב אנוכי, לאביונים". (הרמב"ם, היד החזקה, הלכות מתנות-עניים י, ח)

מה הראמ"ט מציג לנו לעשות אם אין באפשרותנו לתת?
למה אנחנו לא עושים את זה בדרכי כסף?
מה אסור לעשות בשם מקרה? למה אנחנו עושים את זה?

ה
סניף הלבנה

ואמר רבי יצחק: כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפיסו בדברים – מתברך בי"א ברכות.
(תלמוד בבלי, בבא בתרא ט"ב)

הראמ"ט אומר שאם אין לך לתת – פייס אותו בדברים. מדוע ר' יצחק חושב
שהמפיס בדברים יותר מן הנותן?

ה
ספרות הוויל

שמאי אומר: עשה תורתך קבע, אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות.
(משנה, אבות א, טו)
ר' עובדיה מברטנורא: שלוש אזהרות הזהיר שמאי, כנגד שלוש מעלות... חכם גיבור ועשיר.
כנגד חכם אמר עשה תורתך קבע, כנגד עשיר אמר מעט ועשה הרבה, כנגד גיבור אמר הוי מקבל את כל
האדם בסבר פנים יפות.

ה
פרטי חז"ל

על מה צריך להתאמר כדי לקבל את העני בסבר פנים יפות?

אתה נותן אק 68 / ג'ובראן חליל ג'ובראן

אתה נותן אך מעט
עת תיתן מרכושך,
רק עת תיתן מעצמך
זו נתינת אמת.
יש הנותנים
את כל המעט אשר להם
הם מלאכי הארץ
וטנאם מלא תמיד

ר' עובדיה מברטנורא (1440-1510) – נולד ברוטינורו באיטליה. פרשן המשנה ומשורר, רבה של ירושלים ומנהיג הקהילה. נפטר בירושלים.

